

Եւ չը պէտք է մոռանալ որ մենք վարձատրուում ենք միմիայն խմբագրատան մէջ աշխատողներին և ծառայողներին, իսկ եթէ ուզենայինք վարձատրել դրսի աշխատողներին, անդրկովկասեան մի քանի գլխաւոր քաղաքների, ուստաց մայրաքաղաքների և Հայաստանի գլխաւոր կէտերի ու Կ. Պոլսի թղթակիցներին, — վերև յիշված 15,000 ռուբլ գումարի վրա մենք պէտք է աւելացնէինք դարձեալ մի 4000 ռուբլ գումար:

Ուրեմն լրագրի տարեկան ծախսը ամենաքիչը կը լինէր 19,000 ռուբլ:

Ի հարկէ Եւրոպայում այդ տեսակ ծախս ամենօրեայ թերթի համար աննշան կը համարվէր, որովհետեւ այնտեղ լրագրի բաժանորդների թիւը ոչ թէ հարիւր եւ ոչ հազարն է, այլ հազարներէն հաշուում: Եւրոպայում այն ամենօրեայ լրագիրը, որ երբեք, չորս, հինգ, ութ հազար բաժանորդ ունի, նա համարվում է մի ոչ շատ տարածված թերթ: Իսկ մեզ մօտ, որտեղ բաժանորդների թիւը հարիւրներով են հաշուում, խմբագիրը իրան բաղդաւոր է համարում, երբ նրա թերթի բաժանորդների թիւը հասնում է հազարի, կամ հազար հարիւրի, բայց մանաւանդ երբ տարեկան արդիւնքը ծածկում է հրատարակութեան տարեկան ծախսը:

Եւրոպայում շատ սովորական բան է որ մի լրագիր ունի տասն հազար, քսան հազար, յիսուն հազար բաժանորդ, իսկ կան շատ լրագիրներ, որոնց բաժանորդների թիւը հասնում է հինգ հարիւր հազարի, կամ վեց հարիւր հազարի....

Եւ ոչ թէ միայն հայոց հրատարակութիւնները Անդրկովկասում, բայց և մեր երկրի ուստաց լրագիրները, որոնց ընթերցողների շրջանը շատ աւելի ընդարձակ է, գտնվում են մեր մամուլի նման անմխիթար դրութեան մէջ:

Այդ էր պատճառը որ թիֆլիսի ուստ անկախ լրագիրները, որոնք կառավարութիւնից օժանդակութիւն չեն ստանում, մտածեցին օգնել այդ անմխիթար դրութեանը արուեստական մի միջոցով, այն է հիմնելով բաժանորդական կան, ակցիոներական ընկերութիւններ, լրագրի գոյութիւնը պահպանելու համար:

Բայց հետեւանք ի՞նչ եղաւ: Խմբագրութիւնները չունենալով ստորագրողների բաւականացուցիչ թիւ, ուրեմն չունենալով արդիւնք, ոչ թէ միայն չը կարողացան տոկոսներ տալ ստացած ակցիոներին վրա, այլ չը կարողացան մինչև անգամ վերադարձնել տէրերին իրանց տուած ակցիաների կապիտալը և ակցիաները ստացան ողորմութեան նշանակութիւնը: Ընդհակառակն, ակցիաներ հաւաքելուց մի հինգ,

շատ շատ վեց ամսից յետոյ, խմբագրութիւնը դարձեալ գումարում էր բաժանորդների ընդհանուր ժողովը և դարձեալ նոյն անձինքներից, որոնք արդէն տուած էին երկու թէ երեք հարիւր ռուբլ, պահանջում էր լրացուցիչ ակցիաներ, այսինքն նորից պահանջում էր իւրաքանչիւրից երկու թէ երեք հարիւր ռուբլ: Եւ դարձեալ այդ լրագիրները ոչնչացան:

Իսկապէս մի հայոց ամենօրեայ թերթ մեր երկրում պահպանելու համար անպատճառ հարկաւոր է ամենաքիչը տարեկան 19,000 ռուբլ: Իսկ այդ գումարը հեշտութեամբ ծախսելու համար հարկաւոր է կամ աւանձին աջող պայմաններ ունենալ, կամ հարկաւոր է սպասել որ ընթերցանութեան պահանջը այնքան զարգանայ մեր հասարակութեան մէջ, որ լրագիրը ինքն իրան պահպանի:

Իսկ արուեստական միջոցներով, առանց գրվողների բաւական մեծ թիւ ունենալու — ինչպէս ցոյց է տուել մեզ փորձը, նոյն իսկ մեր երկրում, — անհնարին է երկար ժամանակ պահպանել մի ամենօրեայ թերթի գոյութիւնը:

Մենք կրկնում ենք, մենք մեզ բաղդաւոր կը համարենք, եթէ այս տարի «Մշակի» տարեկան արդիւնքը կը ծածկի նրա տարեկան ծախսը:

Նայելով ստորագրութեանը մենք դրա վրա մեծ յոյս ունենք: Դա կը լինի մի մեծ քայլ դէպի առաջ մեր մամուլի գոյութեան պատմութեան մէջ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՈՒՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

29 դեկտեմբերի 80

Աշխարհիս օրէնքը միշտ այդպէս է. մի մարդ, որը ձեռնարկում է իր ուժից վեր բան բռնելու, նա անպատճառ պիտի ընկնի առաջին ըզզալի հարուածից և միանգամից ամենախայտառակ կերպով բոլրակցնէ իր բոլոր թողութիւնը և անշնորհութիւնը: Այդ ճշմարտութեան կրկնվելը, ի միջի այլոց, ակնհայտ տեսնում ենք այժմ «Մեղու Հայաստանի» լրագրի վրա: Մի քանի տարի շարունակ «Մշակի» վրա ռուս ծրուկով, պառաւի պէս մթմթալով, ամեն հարցի մէջ կոտորած գդալի պէս ներս պրծնելով, գլխին եկածը դուրս տալով, առանց տակն ու գլուխը փնտրելու, վերջն ու առաջ մտածելու, միտք ու իմաստը հասկանալու, «Մեղուն» հասու վերջապէս այնտեղ, երբ «Մշակը» բարձրացրեց ժողովրդի սրտին մօտիկ մի խիստ ժամանակակարմար ու կարևոր հարց, աշխատելով նորան դուրս բերել և վերականգնել այն մտքը և խանգարված հասկացողութիւնից, որը ունէր նորա վրա հայ հասարակութեան մի խիստ փոքրագոյն մասը: «Մեղու» լրագիրը այս դէպքում եւ չը կարողացաւ զսպել իր պառաւալին սովորութիւնը, դարձեալ սկսեց գլխից եկածը դուրս թափել, ամառներով հայ հասարակութեան գահէլան տանել և վերջապէս նորան այնչափ համբերութիւնից հանեց, որ դանդաղ հասարակութիւնը ինքը ստիպված եղաւ վեր կենալ և հարիւրաւոր գրողներին լեզուով, որոնք պատկանում են ամեն հասակին և ամեն դասակարգին, յայտնել իր կատարեալ համերաշխութիւնը «Մշակի» արտայայտած մտքերին թէ՛ այդ, հարիւր անգամ այդ, մենք ուզում ենք վերջապէս, որ մեր միջից միանգամ ընդ միտ

նում է մի գիտին և տուն է չինում, որ հարիւր հազար ռուբլ արժէ: Ոչ ոք չը գիտէ թէ որտեղից են այդ փողերը, արդեօք երկնքից են ընկել, թէ պարոնը հաւաքել է նրանց իր ստորագրեալներին կողոպտելով: Գործը դադանի է, ուրեմն մարդը բարոյական է:

Մի մարդ շատ յարգված և պատված է հասարակութեան մէջ, նա ազգասէր է, ազգի բարերար է: Թէ և գիտնի թէ իր կարողութիւնը նա կազմել է գողութիւններով, խաբարան թղթախաղով, կամ սուտ թղթագրամով, բայց որովհետեւ այդ բոլորը դադանի էր, — ուրեմն յարգելի անձը ամեն և բարոյական մարդ է:

Մի մարդ կտակաւորաւ լինելով, կտակը իր օգտին քանդել է: Այդ ապացուցված չէ, ուրեմն մարդը բարոյական է:

Մի մարդ հարստանում է, առաջ է գնում, բարձրանում է իր ազգայինների վրա մասնութիւնների անելով: Ոչ ոք այդ չէ կարող ապացուցանել: — ուրեմն, քանի որ դա գաղանի է, մարդը ամեն և բարոյական է:

Արեցէք ամենակեղծաւոր բաները ծածկու, — և դուք միշտ բարոյական կը համարվէք:

Միայն յանդուրժեալ մի ունեցէք քաղաքական կերպով վարվել կեանքի մէջ ձեր համոզմունքներին, ձեր դաւանած սկզբունքներին: Համոզմունք, Այն ժամանակ դուք կը լինէք վերին աստիճանի անբարոյական:

Այժմ ընթերցողը կարծեմ հասկացաւ ինչ է բարոյական և ինչ է անբարոյական: Ուրեմն կանցնեմ ուրիշ հարցերի:

Անցեալ տարվայ վերջին ամիսներին ամենից շատ հետաքրքրում էր թիֆլիսցիներին այն լուրը, թէ «Մեղու Հայաստանի» լրագիրը դառնալու է այս տարվանից ամենօրեայ:

Մի երեկոյ զանգակ են տալիս իմ դրանը և մտնում են իմ երկու լաւ բարեկամները, մի բժիշկ և մի նկարիչ: Իսկոյն խօսակցութիւնը բացվում է «Մեղու» ամենօրեայ դառնալու մասին:

— Մի լրագիր, որ անբարոյականացնում է

ներկայ սերունդը, չը պէտք է գոյութիւն ունենայ, ասացի ես:

— Գուք կողմնապահ էք, սիրելիս, պատասխանեց իմ բարեկամ բժիշկը:

— Ոչ, ես կողմնապահ չեմ: Կամ թող «Մեղուն» փոխի իր ընթացքը, կամ թող ոչնչանայ, կրկնեցի ես:

— Ի հարկէ դուք այսպէս կը խօսէք, կանչեցին միմայն բժիշկը և նկարիչը, որովհետեւ «Մշակի» ֆելիետոնիստ էք և ձեր գրեւածների համար վարձ էք ստանում «Մշակի» խմբագրից:

— Ոչ, ասեցի ես, թող «Մեղուն» տեղ լինեն թիֆլիսում հինգ, վեց, տասն ամենօրեայ հայոց թերթեր և ես կուրախանամ, թէ կուզ «Մշակն» էլ, մրցութիւնից՝ ստիպված լինի ոչնչանալ: Բայց վնասակար ուղղութեամբ մի լրագիր չը պէտք է գոյութեան իրաւունքն ունենայ....

— Ի՛նչ էք ասում, միտք բերեց բժիշկը, այնքան վնասակար իսկ չէ «Մեղուն», նա էլ հայոց, ազգային թերթ է, «Մշակն» էլ հայոց ազգային թերթ է, թող երկուսն էլ գոյութիւն ունենան:

— Լաւ, թողնենք այդ խօսակցութիւնը, վերջացրի ես, մենք երբեք, ինչպէս տեսնում եմ, այդ հարցի մէջ միմանց հասկանալու չենք: Այժմ ես մի ուրիշ խնդիրը ունեմ ձեզ մօտ, իմ բարեկամներ:

— Խօսեցէք, խօսեցէք, ասացին երկուսը:

— Գուք բժիշկ, շատ հեռու էք ապրում և տանը երբեք չէք լինում: Ես հիւանդանալու ժամանակ, թէ և միշտ կամենում եմ ձեզ դիմել, բայց ստիպված եմ Ա—յն դիմել, որ այստեղ մօտիկ է կենում: Արդեօք լաւ բժիշկ է նա:

— Ի՛նչ էք ասում, ինչպէս կարելի է այդ տեսակ բժիշկին դիմել, նա բժիշկ չէ, նա մարդապան է, նա խաբարան, շարժառան մարդ է, վրդովված կանչում էր բարեկամս:

— Միթէ այդ աստիճան ազէտ է նա և անաշխատ: Ինչ և իցէ նա դարձեալ գիտութիւն ունի, նա բժիշկ է, վերջապէս, համալսարանական է, դիպում ունի, նկատեցի ես:

— Ոչ, ոչ, նա բժիշկ չէ, լաւ է այդ տեսակ բժիշկ բուրժուական չը լինի, լաւ է հիւանդը բժ-

կին բուրժուական չը դիմէ, քան թէ դիմէ այդ տեսակ շարժառանքին....

— Ի՛նչ բժիշկ, այդ աստիճան կողմնապահ ի՞նչ չը պէտք է լինել: Գուք էլ բժիշկ էք, նա էլ բժիշկ է: Բայց կտրենք այդ խօսակցութիւնը: Սիրելի նկարիչ, ես ձեզ մօտ էլ մի խնդիրը ունեմ: Ես ուզում եմ առնել Հայաստանի աւերակների նկարները, արդեօք խորհուրդ էք տալիս ինձ գնել Նիկիտինի պատկերների ժողովածուն:

— Ի՛նչ էք ասում, աղաղակեց նկարիչը վերջովված, միթէ Նիկիտինի ժողովածուն կարելի է առնել: Նրա նկարները անձիշտ են, անպիտան են, լաւ է բուրժուական չը նկարելին մեր Հայաստանի հնութիւնները, քան թէ այդ անձոնի ձեւով:

— Դա իմ կարծիքով ծայրապիղծութիւն է, սիրելի նկարիչ, ինչքան էլ պակասութիւն ունենային այդ տեսակ նկարները, դարձեալ հասկացողութիւն են տալիս Հայաստանի աւերակների մասին: Վերջապէս դուք էլ նկարիչ էք, նա էլ նկարիչ է....

— Ոչ, ոչ, բղաւում էր կատաղած նկարիչը, լաւ է մեր հնութիւնների նկարները բուրժուական չը լինէին, քան թէ այդ տեսակ նկարներ, որոնք անբարոյականացնում են արհեստը....

— Ահա, տեսնում էք բարեկամներ, որքան դուք ինքներդ ծայրապիղծ էք, բայց ինձ էլք մեղադրում ծայրապիղծութեան և կողմնապահութեան մէջ, երբ ես խօսում էի մի վնասակար լրագրի մասին: Ձեզ կասեմ, բարեկամ բժիշկ, եթէ մի բժիշկ տգէտ է, անազնի է, նա շատ շատ վտանգաւոր կարող է լինել ներկայ սերունդի համար, նա անաշխոյ կերպով բժշկելով, ճշմարիտ է պատճառ կը դառնայ մի քանի տասնեակ մարդկանցի մահվան: Ձեզ, իմ սիրելի նկարիչ, կասեմ, որ եթէ մի նկարիչ վատ, անձիշտ, անհունի կերպով պատկերացրել է մի ազգի պատմութեան և ճարտարապետութեան անմահ արձանները, նա յանցաւոր է, այո՛, նա անբարոյականացնում է արհեստը, բայց նրա արածը դրստով, ուղղելի է: Մի այլ նրանից աւելի բարձր, աւելի լաւ

Ասիացի

